

יָפָה בְּעֵתוֹ

בועז אהרונוביץ' | מאשה זוסמן | אילת כרמי | עמי פייצ'ביץ' | אורי שפירא

אוצרת: כרמית בלומזון

הפתיחה: 8/3/2013

...את הכל עָשָׂה, יָפָה בְּעֵתוֹ (קהלת י"ג, א)

חוט עדין של יופי מקשר בין העבודות, אשר נקודת המוצא שלהן היא עושרו היוזואלי השופע של הטבע, היוצר דגמים וצבעים מרהיבים ומפתיעים בכל פעם מחדש. חמשת האמנים המשתתפים בתערוכה אינם מנסים לחקות את היקום סביב, אלא "לברוא" אותו בשנית, לינוק ממקורותיו ומהשראתו ולהמשיך צעד אחד הלאה ליצירת יופי חדש הטעון במטענו האישי של כל אמן. הם מתבוננים אל העולם במבט סקרן ופתוח, המגשש ותר אחר קצה גבול היכולת של הציור לאחוז בפיסות מציאות ובה בעת להתענג על התפוגגותו של המוכר והברור מאליו. הם מחפשים אחר הרגע בו מעשה האמנות חוזר להיות מערך מרהיב של קיום, כתמים, צורות וצבעים ומשאירים את הצופה בעמדה של אי ודאות וסקרנות לגבי טיבו של הדימוי המוצג בפניהם. האם זהו דימוי הנובע מהמציאות ומייצג אותה תוך התייחסות למערך משמעותי אינהרנטי? או שמה הוא מתבונן פנימה ומתווה מערך חלופי, אסטטי, מרהיב ויפה ככל שיהיה, המתייחס ומייצג את עצמו בלבד.

מבטם איננו המבט המסורתי הקלאסי המנסה לייצג את הטבע בכל יופיו המרהיב ולסגוד לו. זהו מבט אחר, רחב יותר, שאיננו מציע זווית ראייה ספציפית וברורה. זהו מבט המלהטט עם רעיון בריאת הטבע ויופיו מחדש, תוך הסתמכות על מאגר הדימויים האינסופי שכל אמן מייצר לעצמו בדימויו, בתמונות מספרים, ברחבי האינטרנט או במצלמתו. כל אחד מהם מחפש את דרכו שלו ליצירת אופני היקסמות חדשים ואחרים מהטבע. מהתערוכה עולה תחושה של פיזיות ואורגניות יחד עם קירבה ואינטימיות לטבע. העולם המוצג בתערוכה הוא הזוי, פנטסטי ויפהפה ובנוי כולו על הכלאה ומיזוג.

במהלך ההיסטוריה השתנתה תפישת היופי בהתאם לתקופה ולתרבות ומעולם לא היוותה ערך מוחלט. בין העתיקה החיפוש אחר היופי האידיאלי בא לביטוי דרך ההרמוניה הנוצרת בין יפי הצורות למידות הטובות של הנפש. יופי נתפס ככל מה שמושך את העין, מעורר התפעלות ומוצא חן. ברחבי העולם העתיק ציטטו את האורקל מדלפי: "היפה ביותר הוא הנכון ביותר". תפישתו של אפלטון את היופי מורכבת מהחיבור בין ההרמוניה והפרופורציה בין החלקים השונים לצד תפישת היופי כהדר והיא איננה קשורה למימד הפיזי כלל. סוקרטס הרחיב וביסס את המושג על שלוש קטגוריות: היופי האידיאלי של הטבע, היופי הרוחני והיופי הפונקציונאלי. בימי הביניים התבססה תפישת היופי על פרופורציות, על שלמות ועל בהירות (אור). הצבעוניות היפה התבססה על פלטה של צבעים נקיים ובסיסיים. במאות ה-15, 16 תפסו את המהות האמיתית של המושג ביופי העל חושי המתגלה מתוך היופי הנקלט ע"י החושים. חיקוי הטבע מצד אחד, יחד עם התערבות ויצירת מבט חדש ואחר עליו. במאה ה-18 הדגש הוסב מעיצוב האובייקט אל הרושם שהוא יוצר. הנשגב, הגורם למעורבות רגשית הן אצל היוצר והן אצל הצופה, הפך שם נרדף ליופי. ברומנטיקה סגדו ליופי מעורפל, בלתי מוגדר, קסום ועלום המביע כמיהה לא ברורה למשהו. במאה ה-19, לאחר המהפכה התעשייתית, התפשטה האסתטיקה של המכונות והחומרים החדשים יחד

עם ההתייחסות לצדדים האפלים כגון: מחלות, מוות, השטני, האפל והמוזר. במאה ה-20 קשה לאפיין את תפישת היופי עקב התחושה שנמתחו הגבולות והכל קביל ואפשרי.¹

* * * * *

עבודותיו של **בועז אהרונוביץ'** מתאפיינות בתפיסה ברוקית של ריבוי אלמנטים וקומפוזיציות דינמיות וחסרות מיקוד והיררכיה. למרות שיש בעבודותיו הסטה מן הסדר המושלם ו"הנכון" הוא עוסק בערכי יופי מובהקים ודומה שהוא ממציא ויוצר אותם מחדש. "העולם רווי בדימויים יפים, חזקים וקנוניים כך שהם מייתרים את עבודת הצלם. אין צורך לצלם עוד ועוד" כדבריו. הפרקטיקה שנוקט בה אהרונוביץ היא של "מחזור דימויים" על הציר שבין הריבוי-לאחד. הוא אוסף דימויים מהטבע אותם צילם בעבר או מצא במהלך שיטוטיו באינטרנט, ומלהטט עימם ע"י צמצום וגזירה, הכפלה ודחיסה עד ליצירת הדימוי האחד הרצוי תוך "ניסיון למקסם את היופי". העבודות יוצרות תחושה של מרחבים אינסופיים ושל טבע נשגב במיטב המסורת הרומנטית, אך מורגשת בהם תחושה של שליטה ואיפוק, המזמינה את הצופה לשקוע בהתבוננות מדיטטיבית שקטה ומעמיקה.

אילת כרמי מתבוננת במבט מעמיק ובוחן על העולם סביבה בניסיון לקבע את הצללים. אלו הצללים המעידים על הנוכח והקיים ומשאירים את חותמם הזמני כל עוד לא משתנה האור והם מתפוגגים. היא רואה עצמה כמדווחת ומתעדת ממצאים ממרחבי היקום הרווי והעשיר, לוכדת ומקבעת אותם אל מצע הציור בעלי כסף וזהב. מעניין אותה לעסוק ב"כלום", ב"אין" ולהעניק לו קיום מפואר, מרשים ויפה, תוך הפיכתם של הצללים לדימוי בעל ערך ומשקל לכשעצמו. כרמי מודעת לכוחו של היופי. היא מאמינה כי יופיו הפתייני של הדימוי סולל עבורה את הדרך ומקל על הצופה להתייחס אליו, לקבל ולשמוע כל אמירה ומסר. בעבודותיה נוכח דימוי ממוקד ומרכזי המנותק מסביבתו הטבעית, מרחף בחלל ומתאפיין בכוח ויזואלי חזק, היוצר רושם של יצירות הטעונות בתכונות דתיות ופולחניות של סגידה לדימוי, מעין איקונות.

אורי שפירא רוקח במעבדתו חומרים כימיים המעודדים תגובות טבעיות בין כימיקלים ומפיח חיים ביסודות ובמתכות, עד לגידול "צמחיית" המתכת בתהליך "טבעי". תוך כדי ניסוי ותעיה הוא בורא משפחות של "צמחים" בתוך אקווריומים מזכוכית, מנסה לשלוט בצבעוניות, בצורות הצומחות ומתפתחות מול עיניו, בקצב הגידול ובאופיו. "יש משהו בסוג העבודה שלא מאפשר מאה אחוז שליטה, כיוון שהדרך בה אני עובד היא דרך של ניסוי וטעיה אשר לא מחפשת את הדיוק והמודעות של הפן הכימי". עבודות הוידיאו הקסומות מתעדות את תהליך השתנות החומרים וצמיחת ה"סוואנות" המלאכותיות, הן צילומי סטופ-מושן הנלקחים במרווחים קבועים לאורך התהליך כולו, ונערכים אח"כ על ידי האמן לסרט מרהיב ומרתק. ה"שדות" הנוצרים בעבודות מתאפיינים בצבעוניות עוצמתית ומיוחדת, הנדמית לעיתים כנוף תת מימי קסום. הם יוצרים תחושה של מרחבי אינסוף ושל טבע נשגב במיטב המסורת הרומנטית.

למאשה זוסמן אין עניין בדיוק הבוטאני של הצמח או הפרח לכשעצמו. הציור הוא התירוץ שלה לנוכחותה ולאופייה הפיזי של העבודה אשר אותה היא מכנה "אובייקט". עבודותיה אינן הציור הקלאסי של שמן על בד, אלא ציור בעטים כדוריים, אשר ספק חורטים ספק נמרחים ונספגים במצע הפריך והשבירי עליו הם מצוירים, עד ליצירת תחושה של קילוף שכבות על גבי שכבות של עור. הפרחים והתחושה האורגנית החזקה והחושנית שהם מעבירים הם התירוץ להתעסקותה של זוסמן בגוף, בגופניות. ניכרת השפעתם של ציורי קעקועים החורטים את הדימוי על פני העור ולתוכו, מתגרים בתחושת הכאב העולה אצל הצופה, העוצר את קריאת ההתפעלות וההיקסמות הראשונית בהיתקלו בציור. "האילוץ של הצמצום הצבעוני של העטים מאלץ אותי לריבוי, לעושר ולברוקיות" כדבריה. ואכן הצורות והדגמים עשירים ומרהיבים, דינמיים ומלאי הבעה, מתפרשים על פני מרחב הציור רגע בשקט ובהקשבה ובמשנהו בעוצמה, ברעש ובכאוס.

¹ ע"פ: אקו אומברטו, **תולדות היופי**, 2010, כנרת זמורה-ביתן, מוציאים לאור.

עמי פייצ'ביץ' כמו משתמש בזכוכית מגדלת כדי ללקט רסיסי יופי המתפזרים תדיר סביבו ולקבוע להם סדר חדש בתוך ציוריו. הוא משחק עם הטבע משחקי שליטה, ערבוב, פיזור, לישה והמצאה של דימוי חדש הדומה לטבע ומזכיר אותו אבל לעולם לא המקור עצמו. הפרקטיקה הציורית שלו היא של שכבות ורבדים היוצרים תחושה של חדירה לעומק הציור במעטה של שכבות שקופות עדינות, קלילות, עשירות באורנמנטיקה ובצבעוניות. פייצ'ביץ מתאר את הציפורים והפרחים מושאי ציוריו מבעד לעיניים מעריצות ובוחנות המתעכבות על פרטי כל צמח ופרח בדקדקנות רבה מבלי להתחמק ממורכבות צורתם וצבעוניותם, כמו גם סמליותם ורבדים נוספים של משמעות הגלומים בהם. הצופה נישבה ביופי הדימוי במבט ראשון, ורק במבט חוזר ומעמיק בציורי הפרחים, יבחין בעוד צדדים אפלים ומאיימים, המשתלבים במרחב הציורי ונראים כעוד פרח יפהפה אשר עליו מתנחשלים סביב. אלו הם רבדים בהם חרקים וטורפים מטעינים את העבודות במתח בין הקסום למאיים, בין הטבעי לרעיל, בין הצומח והחי לבין ההרסני והממית.